

Helsingin esperantoseura ry

Esperanto-klubo de Helsinki

Esperanton avain: kieliopin liitteet

[19. Taulukkosanat](#)

[20. Etuliitteet](#)

[21. Jälkiliitteet](#)

[22. Prepositiot](#)

19. Taulukkosanat

Eräiden pronominien ja adverbien käyttöä havainnollistaa ns. Zamenhofin pronominitaulukko. Taulukkosanoista *I*-alkuiset ilmaisevat asian epämääräisenä. Niiden alkuun lisättävät kirjaimet muuttavat merkitystä seuraavasti:

TI- tekee sanasta osoittavan;

KI- tekee sanasta kysyvän,

ĈI- tekee sanasta yleistävän - "kaikki" ja

NENI- tekee sanasta kieltävän.

	I- epämää-räiset	TI- osoittavat	KI- kysyvät ja relatiiviset	ĈI- yleistävät	NENI- kieltävät
-O yleinen asia	IO jokin	TIO se, tuo	KIO mikä, se joka	ĈIO kaikki	NENIO ei mitään
-U henkilö, esine	IU joku, jokin	TIU se, tuo	KIU kuka, mikä, se joka, kumpi	ĈIU jokainen, kaikki	NENIU ei kukaan
-A laatu	IA jonkinlainen	TIA sellainen	KIA millainen, jollainen	ĈIA kaikenlainen	NENIA ei minkään- lainen
-ES omistus	IES jonkun	TIES sen, tuon	KIES kenen, mikä, jonka, kumman	ĈIES jokaisen	NENIES ei kenenkään
-E paikka	IE jossakin	TIE siellä, tuolla	KIE missä, jossa	ĈIE kaikkialla	NENIE ei missään
-EL tapa	IEL jotenkin	TIEL siten, niin	KIEL miten, kuten, joten	ĈIEL kaikin tavoin	NENIEL ei mitenkään
-OM määrä	IOM jonkin verran	TIOM sen verran	KIOM kuinka paljon, jonka verran	ĈIOM koko määrä	NENIOM ei yhtään
-AL syy	IAL jostakin syystä	TIAL siksi	KIAL miksi, mikä vuoksi	ĈIAL joka syystä	NENIAL ei mistään syystä
-AM aika	IAM joskus	TIAM silloin	KIAM milloin, kun, jolloin	ĈIAM aina	NENIAM ei koskaan

Huomaa, että taulukon suomennokset eivät ole tyhjentyviä, vaan lauseyhteydestä riippuen pronomineilla voi olla muitakin suomennoksia.

Osoittavat pronominit (*t*-alkuiset) ilmaisevat asian hieman etäisenä. Näihin voidaan liittää pieni sana *çi*, jolloin asia ilmaistaan läheisempänä. Esim.: *tiu* - se, tuo, *çi tiu* tai *tiu çi* - tämä.

Taulukkosanat voivat tarvittaessa saada monikon ja akkusatiivin päätteet. E-päätteiset sanat voivat ilmaista suuntaa (kts. akkusatiivi [kielioppiosassa](#)), jolloin ne saavat päätteen -n.

Kiaj libroj? - Minkälaisia kirjoja? *Mi ne konas tiujn virojn.* - En tunne noita miehiä.

Kie - missä, *kien* - mihin

Kysyviä pronomineja käytetään myös relatiivipronomineina.

Kiu li estas? - Kuka on hän on?

La viro kiun mi vidis - mies, jonka näin.

Iu ja *io* -sarjojen käyttö vaatii hieman lisäselvennystä:

Iu-sarjaa käytetään

1. puhuttaessa ihmisistä: *Tiu viro estas mia patro.* - Tuo mies on isäni.

2. puhuttaessa määrättyistä asioista tai esineistä. Tällöin pronominia usein seuraa substantiivi. Itsenäisesti eli ilman niitä seuraavaa substantiivina käytettynä ne ilmaisevat valintaa, esim. pronominilla *kiu* on tällöin merkitys "mikä niistä tai kumpi niistä". Esim. *Tiu libro* - tuo kirja, itsenäisesti *Mi prenas tiun.* - Otan tuon.

Io-sarjaa käytetään puhuttaessa asioista tai esineistä yleisesti. Niitä seuraava sana ei voi olla substantiivi.

Tio estas bona afero. Se on hyvä asia. *Mi komprenas tion.* Ymmärrän sen.

20. Etuliitteet (prefiksit)

bo- avioliiton kautta syntynyt sukulaisuus: *frato* - veli, *bofrato* - lanko.

dis- hajalle, erilleen: *jeti* - heittää, *disjeti* - heittää, *kylvää ympärilleen*; *iri* - mennä, *disiri* - erota.

ek- alkava tahi lyhytaikainen toiminta: *brili* - loistaa, *ekbrili* - välähtää *bruligi* - polttaa, *ekbruligi* - sytyttää *dormi* - nukkua, *ekdormi* - nukahtaa.

eks- entinen: *reĝo* - kuningas, *eksreĝo* - entinen kuningas.

ge- molemmat sukupuolet yhdessä: *patro* - isä, *gepatroj* - vanhemmat; *mastro* - isäntä, *la gemastroj* - isäntäväki.

mal- suora vastakohta: *bona* - hyvä, *malbona* - huono; *riĉa* - rikas, *malriĉa* - köyhä *estimi* - kunnioittaa, *malestimi* - halveksia.

mis- väärin: *kompreni* - ymmärtää, *miskompreni* - ymmärtää väärin, *miskompreno* - väärinkäsitys.

pra- esi-, muinais-: *patro* - isä, *prapatro* - esi-isä.

re- jälleen, uudestaan, takaisin: *veni* - tulla, *reveni* - tulla takaisin, *palata*; *fari* - tehdä, *refari* - tehdä uudestaan.

21. Jälkiliitteet (suffiksit)

- ac*- huono, keho: *skribi* - kirjoittaa, *skribaçi* - töhertää, riipustaa, *aça* - kurja, keho.
- ad*- toiminnan jatkuvaisuus tai toistuvuus, vastaa usein suomen verbaali-substantiivia (-minen): *pafi* - ampua, *pafado* ampuminen; *danco* - tanssi, *dancado* - tanssiminen.
- aj*- konkreettinen esine tai asia, jolla on pääsanana ominaisuus: *nova* - uusi, *novaço* - uutuus, uutinen; *vidi* - nähdä, *vidaço* - näkymä, näköala.
- an*- asukas, jäsen, kannattaja, -lainen: *Londono* - Lontoo, *Londonano* - lontoolainen; *Kristo* - Kristus, *kristano* - kristitty.
- ar*- ryhmä, joukko, kokonaisuus: *arbo* - puu, *arbaro* - metsä *vorto* - sana, *vortaro* - sanasto, sanakirja.
- çj*- (miehen nimen 2-5 ensimmäisen kirjaimen jäljessä) hyväilynimi: *Karlo* - Kaarle, *Kaçjo* - "Kalle".
- abl*- mahdollinen: *vidi* - nähdä, *videbla* - näkyvä *kredi* - uskoa, *kredebla* - uskottava, *kredeble* - luultavasti.
- ec*- ominaisuus: *bona* - hyvä, *boneco* - hyvyys; *amiko* - ystävä, *amikeco* - ystävyys.
- eg*- suuri, suuremmissa määrin: *pordo* - ovi, *pordego* - portti, *varma* - lämmin, *varmega* - kuuma; *peti* - pyytää, *petegi* - anoa, rukoilla.
- ej*- paikka, jossa teko tapahtuu: *lerni* - oppia, *lernejo* - koulu; *kuiiri* - keittää, *kuirejo* - keittiö.
- em*- halukas, taipuisa: *kredi* uskoa, *kredema* herkkäuskoinen; *labori* - tehdä työtä, *laborema* - työteliäs, ahkera.
- end*- pakollinen, välttämätön: *pagi* - maksaa, *la pagenda sumo* - maksettava summa, summa joka tulee maksaa.
- er*- vähäinen osa, jyvänen: *sablo* - hiekka, *sablero* - hiekanjyvä *fajro* - tuli, *fajrero* - kipinä.
- estr*- johtaja, päällikkö: *çipo* - laiva, *çipestro* - laivan kapteeni, *urbo* - kaupunki, *urbestro* - kaupunginjohtaja.
- et*- pienempi, vähemmässä määrin: *ridi* - nauraa, *rideti* - hymyillä *varma* - lämmin, *varmeta* - haalea.
- i*- maa: *anglo* - englantilainen, *Anglio* - Englanti, *franco* - ranskalainen, *Francio* - Ranska.
- id*- jälkeläinen, lapsi, poikanen: *bovo* härkä, *bovido* vasikka.
- ig*- tehdä joksikin, -ttaa, saattaa siihen tilaan kuin pääsanalla ilmoittaa: *pura* - puhdas, *purigi* - puhdistaa; *bruli* - palaa, *bruligi* - polttaa; *scii* - tietää, *sciigi* - tiedottaa;

morta - kuollut, *mortigi* - tappaa.

- iĝ- tulla joksikin, -utua, -ytyä, pääsanan ilmaisema tekeminen kohdistuu tekijään itseensä: *ruĝa* - punainen, *ruĝiĝi* - punastua; *sidi* - istua, *sidiĝi* - istuutua; *fari* - tehdä, *fariĝi* - tulla joksikin.
- il- työkalu, väline, laite: *tranĉi* - leikata, *tranĉilo* - veitsi; *foti* - ottaa valokuva, kuvata, *fotilo* - kamera; *flug* - lentää, *flugilo* - siipi.
- in- naissukupuoli, naaras: *frato* - veli, *fratino* - sisar; *reĝo* - kuningas, *reĝino* - kuningatar.
- ind- arvoinen: *admiri* - ihailta, *admirinda* - ihailtava; *bedaŭri* - valittaa, *bedaŭrinde* - valitettavasti.
- ing- pidin, kiinnitin: *kandelo* - kynttilä, *kandelingo* - kynttilänjalka.
- ism- oppi, aate: *marksismo* - marksismi, *vegetarismo* - kasvissyönti, vegetarismi.
- ist- ammatti, työ, toimi, myös harrastaja: *maro* - meri, *maristo* - merimies; *lingvo* - kieli, *lingvisto* - kielitieteilijä, *esperantisto* - esperanton harrastaja, esperantisti.
- nj- (naisen nimen 2-5 ensimmäisen kirjaimen jäljessä) hyväilynimi: *Maria* - Maria, *Manjo*, *Marinjo* - Maija, Maiju.
- obl- -kertainen: *du* - kaksi, *duobla* - kaksinkertainen, *multe* - paljon, monta *multobla* - moninkertainen.
- on- osa, murtoluku: *duono* - puolet, puolikas, *tri* - kolme, *triono* - kolmasosa.
- op- ryhmäluku: *triope* - kolmisin, *kvinopo* - viisikko.
- uj- säiliö, astia, rasia: *mono* - raha, *monujo* - rahakukkaro; *salo* - suola, *salujo* - suolakuppi, suolasirotin; myös perinteisesti maa: *franco* - ranskalainen, *Francujo* - Ranska.
- ul- henkilö, jolla on kantasanan mainitsema ominaisuus: *brava* - urhoollinen, *bravulo* - sankari, urho; *juna* - nuori, *junulo* - nuorukainen.
- um- täsmällistä merkitystä vailla oleva johdin, jolla annetaan sanoille erikseen määriteltävä lisämerkitys: *vento* - tuuli, *ventumi* - tuulettaa; *folio* - lehti, *foliumi* - selaila.

Päätteistä voidaan tehdä myös itsenäisiä sanoja ja yhdistää useita päätteitä samaan sanaan.

ilo - väline, työkalu, *emo* - halu, *ema* - halukas

etulo - pienokainen

estro - päällikkö, johtaja

estraro - johtokunta, hallitus

estrarano - johtokunnan, hallituksen jäsen.

22. Prepositiot

- al* -lle, luo, kohti: *donu al mi!* - anna minulle!, *al Finnlando* - Suomeen.
- anstataŭ* sijasta, asemesta: *anstataŭ mi* - minun sijastani.
- antaŭ* edessä, ennen, eteen: *antaŭ la domo* - talon edessä, *antaŭ jaroj* - vuosia sitten, Huom.: *antaŭ longe* - kauan sitten, *antaŭ nelonge* - äskettäin.
- apud* vieressä, luona: *apud la tablo* - pöydän vieressä, *apud la lernejo* - koulun luona.
- ĉe* luona, ääressä: *li loĝas ĉe ni* - hän asuu meillä, meidän luonamme, *ĉe la tablo* - pöydän ääressä.
- ĉirkaŭ* ympäri - llä, noin: *ĉirkaŭ la domo* - talon ympärillä, *ĉirkaŭ cent* - noin sata.
- da* liittää mittasanan tavara- tai lajisanaan: *tri kilogramoj da viando* - kolme kiloa lihaa, *Kiom da mono vi havas?* - paljonko sinulla on rahaa?. Vrt. *bukedo da rozoj* - kimppu, kimpun verran ruusuja (korostaa määrää), *bukedo de rozoj* - ruusukimppu (korostaa että ne ovat ruusuja).
- de* 1 omistus (genetiivi): *la domo de la patro* - isän talo.
2 lähtökohta tilassa (mistä): *mi venas de Finnlando* - tulen Suomesta; ajassa (mistä lähtien): *de tiam* - siitä lähtien; lähtökohta, alkuperä ylipäänsä: *mi ricevis leteron de mia patro* - sain kirjeen isältäni. Vrt. myös *el*.
3 passiivirakenteen agentti: *amata de ĉiuj* - kaikkien rakastama.
- dum* aikana, kuluessa: *dum la milito* - sodan aikana.
- ekster* ulkopuolella: *ekster la domo* - talon ulkopuolella.
- el* 1 paikka, minkä sisästä, sisältä (-sta): *li venas el lernejo* - hän tulee koulusta, *Ni trinkas akvon el glaso* - juomme vettä lasista.
2 aine, josta: *farita el ligno* - tehty puusta.
3 määrätty kokonaisuus, jonka osa on puheena: *el la infanoj Ernesto estas la plej juna* - lapsista Ernesti on nuorin, *kelkaj el ni* - muutama meistä.
- en* 1 paikka, minkä sisässä (-ssa): *en la ĉambro* - huoneessa. En -n paikka mihin sisälle: *mi iras en la ĉambro* - menen huoneeseen.
2 myös abstraktisemmin: *en (la lingvo) esperanto* - esperanton kielellä, esperantoksi, *en kvar tagoj* - neljässä päivässä, *en la jaro 1996*, *en majo* - vuonna 1996, toukokuussa.
- ĝis* asti, saakka: *ĝis la fino* - loppuun asti, *ĝis revido* - näkemiin.
- inter* välissä, keskuudessa, väliin: *inter ni* - meidän kesken, *inter la domoj* - talojen välissä.
- je* ei ole omaa merkitystä (ks. prepositiot [kielioppiosassa](#)). Voidaan käyttää kun muu prepositio ei sovi. Vakiintuneesti käytetään esim. ilmaisemaan kellonaikaa: *je la unua horo* - kello yksi.
- kontraŭ* vastaan, vastapäätä: *kontraŭ la muro* - seinää vastaan; *kontraŭ la leĝo* - vastoin

lakia.

- krom* paitsi, lisäksi: *krom tio* - sitä paitsi, *krom mi* - minun lisäkseni.
- kun* kanssa, kera, mukaan: *kafo kun sukero* - kahvia sokerin kera, *venu kun mi* - tule minun kanssani.
- laŭ* mukaan, pitkin: *laŭ la ordono* - käskystä, *laŭ la ponto* - siltaa pitkin.
- malgraŭ* huolimatta: *malgraŭ la ordono* - käskystä huolimatta.
- per* -lla, avulla: *per esperanto* - esperanton avulla; *oni skribas per skribilo* - kynällä kirjoitetaan.
- po* kutakin kohden: *la infanoj ricevis po tri pomojn* - lapset saivat kukin kolme omenaa.
- por* varten, puolesta: *Tio estas por mi* - se on minulle, minua varten.
- post* jälkeen, takana: *post tri jaroj* - kolmen vuoden jälkeen, kuluttua.
- preter* ohi: *preter la preĝejo* - kirkon ohi.
- pri* aihe, (-sta): *mi parolas pri vi* - puhun sinusta.
- pro* vuoksi, tähden: *pro la malsano* - sairauden vuoksi; *mi dankas vin pro la letero* - kiitän sinua kirjeestäsi.
- sen* ilman, -tta: *sen mono* - ilman rahaa, rahatta.
- sub* alla: *sub la arbo* - puun alla; sub -n alle: *sub la ponton* - sillan alle.
- super* yläpuolella, ylle: *super la nuboj* - pilvien yläpuolella.
- sur* -lla, päällä: *sur la tablo* - pöydällä sur -n -lle, päälle: *sur la tablon* - pöydälle.
- tra* läpi, lävitse: *tra la muro* - seinän läpi.
- trans* toisella puolella: *trans la rivero* - joen toisella puolella; trans -n toiselle puolelle, yli: *trans la riveron* - joen yli.

Prepositioita voi myös yhdistellä ja niistäkin voi tehdä sanoja.

Mi konas lin de antaŭ kvin jaroj - Olen tuntenut hänen viisi vuotta, tutustuin häneen viisi vuotta sitten, *anstataŭi* - korvata, tulla sijaan, *senigi iun je io* - riistää jlk jotain, *kunigi* - yhdistää, liittää.